

**METHODOLOGY. SOCIOHUMANITARIANS.
SOURCE SCIENCE
МЕТОДОЛОГІЯ. СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКА.
ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО
МЕТОДОЛОГІЯ. СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКА.
ІСТОЧНИКОВЕДЕННЯ**

УДК 001

DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2020-10-216-239>

**RESEARCH ACTIVITY IN THE PROCESS OF
FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
STUDENTS-INFORMATORS**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ-ІНФОРМАЦІЙНИКІВ**

**НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В
ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СТУДЕНТОВ-ИНФОРМАЦИОНЩИКОВ**

Вікторія Барабаш

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри суспільних
наук, інформаційної та
архівної справи
viktoria-k67@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8560-0851
Центральноукраїнський
національний
технічний університет
(Кропивницький, Україна)

Viktoria Barabash,

Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor of
the Department of Public
Sciences, Information and
Archival.
viktoria-k67@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8560-0851
Central Ukrainian National
Technical University
(Kropyvnytskyi, Ukraine)

Людмила Глебова,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

gleboval1980@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8865-7442

Центральноукраїнський національний

технічний університет

(Кропивницький, Україна)

Lyudmila Glebova,

candidate of philology sciences, associate professor of the department of public sciences, information and archival

gleboval1980@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8865-7442

Central Ukrainian National Technical University

(Kropyvnytskyi, Ukraine)

Аліна Мехеда,

кандидат педагогічних наук, ст.викладач кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи

alina.mekheda@rambler.ru.

ORCID: 0000-0001-5660-512X

Центральноукраїнський національний

технічний університет

(Кропивницький, Україна)

Alina Mekheda,

candidate of pedagogical sciences, associate professor of the department of public sciences, information and archival

alina.mekheda@rambler.ru

ORCID: 0000-0001-5660-512X

Central Ukrainian National Technical University

(Kropyvnytskyi, Ukraine)

ABSTRACT

In the article the authors substantiate the importance of scientifically and research activities in the process of forming the professional competence of future specialists in the specialty «Information, library and archival affairs». The essence of the concepts «competence» and «competency» is analyzed. The interpretation of competence in the research of domestic scientists is considered. Different accents of understanding professional competence are presented.

Generalized the results of scientific research on the essence of the concept of «research activity», which is an important factor in the formation of professional competence of higher education.

Scientifically and research activity provides mastering by specialists of methodology and methods of scientific research, forms a scientific worldview, a powerful preparation for further practical activities in the professional sphere. Work on scientific research contributes to the formation of high professionalism, raising the general intellectual level, the development of creative thinking and individual abilities. Questionnaires of students on involvement in various types of scientifically and research activities showed the urgent need in the effective realization of scientific potential in the process of writing qualification works.

The general and professional competencies of masters in information, library and archival affairs of the Central Ukrainian National Technical University are considered. Of particular importance in the formation of professional competence of a specialist in information, library and archival affairs acquires his work on scientific research. The article outlines the areas of qualification works of the first (bachelor's) and second (master's) level of higher education of students of the Department of Social Sciences, Information and Archival Affairs of CNTU.

The problems of scientific research are presented, confirms the practical orientation of scientifically and research work of applicants for higher level education.

It is proved that the solution of these problems is the main driver in the process of forming professional competence.

Keywords: *professional competence, institution of higher education, qualification work, scientifically and research activity, information, library and archival affairs.*

Постановка проблеми. Сучасна Україна, щороку зміцнюючи та поширюючи міжнародні контакти, стрімко інтегрує у світовий простір. Політичні, економічні та соціокультурні процеси інтеграції актуалізують потребу українського суспільства в підготовці компетентного і конкурентоздатного фахівця, який би мав високий рівень професійної кваліфікації, володів ефективними засобами і прийомами практичної діяльності. Така потреба є важливою

складовою як професійної підготовки майбутніх фахівців, так і значущим фактором саморозвитку особистості.

Зростання соціальної мобільності потребує професійної підготовки фахівців, здатних до продуктивної співпраці. Не підлягає сумніву те, що саме науково-дослідна діяльність націлена на виховання креативного та відповідального фахівця, який повинен чітко усвідомлювати необхідність бути високим професіоналом і справжнім громадянином, розуміти важливість моральних аспектів професійної діяльності.

Набуття компетентності завжди залишалось важливою проблемою, адже, як показує досвід, саме фахова некомпетентність залишається головною причиною негараздів на всіх рівнях життя суспільства. Все зазначене вище вказує на своєчасність і актуальність заявленої проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентність як ключове поняття педагогіки перебуває в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема проблему багатоаспектності даного поняття висвітлюють у наукових доробках дослідники М. Гриньова (Гриньова, 2018), О. Гура (Гура, 2006), А. Хуторський (Хуторський, 2005), В. Свистун (Свистун, 2006) та ін.

Сучасні підходи в осмисленні сутності поняття «науково-дослідницька діяльність» представлені у чисельних працях вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Г. Артемчук (Артемчук, 2000), І. Вільш, (Вільш, 2008), М. Князян (Князян, 2006), О. Крушельницька (Крушельницька, 2009) В. Пілюшенко (Пілюшенко, 2004), Є..

Мета статті полягає в обґрунтуванні значущості науково-дослідницької діяльності у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині існує значна кількість наукових праць, в яких автори розмежовують поняття «компетентність» і «компетенція», акцентуючи на тому, що вони перебувають у тісному взаємозв'язку, доповнюючи одна одну.

Новий тлумачний словник української мови (Національна рамка кваліфікацій, 2011) представляє кілька визначень поняття «компетенція»: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень особи, організації чи установи. З іншого боку, компетентний, за цим же словником, це, той, хто має достатні знання в певній галузі (Національна рамка кваліфікацій), тямущий, добре обізнаний. Суголосно зазначеному Український педагогічний енциклопедичний словник інтерпретує компетентність як «коло» питань, у яких людина добре «розуміється» (Артемчук, Курило & Кочерган, 2000).

У педагогічній сфері функціонують обидва поняття. Так, Закон України «Про вищу освіту» представляє компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, включаючи способи мислення, світоглядні, професійні та громадянські якості. Сюди ж відносять і морально-етичні цінності. Всі названі складові є результатом навчання на певному рівні вищої освіти й уможливають успішне здійснення професійної та подальшої навчальної діяльності (Гура, 2006). Відповідно до Національної рамки кваліфікацій компетентність – це здатність до виконання певної діяльності завдяки отриманим знанням та умінням і сформованим цінностям (Національна рамка кваліфікацій).

Як бачимо, компетентність – це не тільки освіченість. Компетентний фахівець – обдарований фахівець, оскільки здатний майстерно здійснювати професійну діяльність. У свою чергу, компетенцію можна розглядати як частину цілого, що включає знання, а компетентність означає практичне володіння набутими знаннями і навичками. У цьому ключі доцільно звернутися до твердження М. Гриньової та А. Варданян, які під компетентністю розуміють професійну якість, уміння в певній ситуації актуалізувати набуті знання та досвід, з урахуванням зовнішніх обставин у контексті професійних і соціальних ситуацій (Гриньова & Варданян, 2018). Привертає увагу й тлумачення компетентності А. Богуш, що представлена як характеристика людини, яка формується під впливом певного психічного розвитку, креативності, саморозвитку,

самореалізації й залежить від них. Головними ознаками компетентності авторка вважає інтелектуальність, універсальність, соціальність, багатофункціональність (Богуш, 2008).

Ми погоджуємось з твердженням Н. Уйсімбаєвої відносно того, що професійна компетентність виступає головною вимогою до спеціаліста і забезпечується розвитком професійних якостей особистості. До таких якостей авторка відносить рефлексію, логічне мислення, пам'ять, організованість, пунктуальність і охайність, емоційну стійкість, допитливість, контактність і увагу, а також рішучість. Поєднання стійкої системи моральних цінностей із розвитком зазначених якостей є основою формування компонентів, необхідних для вивчення будь-якої спеціальності (Уйсімбаєва, 2006).

Через категорію підготовленості, що виявляється у творчій здатності та всебічній (особистісній, професійній, психологічній) готовності до ефективного здійснення професійної діяльності й досягнення оптимальних результатів розглядає професійну компетентність В. Свистун (Свистун, 2006).

Професійна компетентність пов'язана з необхідною кількістю знань та умінь, які й визначають рівень її сформованості. І. Вільш, наголошуючи на важливій ролі правильного оперування інформацією, що дуже важливо для майбутніх фахівців з інформаційної діяльності, виділяє такі необхідні уміння, як пошук інформації, її зберігання, перетворення; уміння використовувати змінену інформацію та на її основі створювати і передавати власну інформацію; уміння протидіяти впливу інформації, яка зменшує можливість впливати на оточення; уміння оцінювати власний стан; уміння оцінювати стан інших людей (так звані власні сталі і змінні якості) (Вільш, 2008).

Компетентність, як якість людини, що формується завдяки обізнаності, оволодінням знаннями, уміннями, навичками та набуттям певного досвіду тісно пов'язана з

науково-дослідною діяльністю майбутніх фахівців. Адже саме наукова робота студентів закладає основи професійної компетентності. Професійна компетентність формується та удосконалюється у процесі виконання наукових робіт. З іншого боку – професійна компетенція майбутнього фахівця є запорукою успішної підготовки науково-дослідної роботи та забезпечує досягнення мети наукового пошуку. Тому, на нашу думку, маємо двоєдину залежність – професійна компетенція є джерелом і результатом процесу виконання науково-дослідницьких робіт студентів.

Науково-дослідна діяльність студентів визначається вищою формою самостійного навчального пізнання, оскільки дане пізнання, з одного боку, набуває форм наукового передбачення (студент сам ставить мету й шукає шляхи її досягнення), а з іншого, – сприяє індивідуалізації навчання.

Науково-дослідницька діяльність формує високий професійний рівень, специфічні уміння й навички, вибудовує особливий склад мислення та спілкування. Стрімкий науково-технічний і соціально-економічний розвиток країни висуває нові вимогами до якості підготовки спеціалістів. Тож важливим фактором удосконалення всієї системи підготовки спеціалістів для різних галузей народного господарства є науково-дослідницька діяльність студентів. Така діяльність дозволяє поглибити професійне спрямування освіти, виховувати спеціалістів з високим творчим потенціалом (Уйсімбаєва, 2010).

Узагальнення результатів наукових досліджень щодо сутності поняття «науково-дослідна діяльність» дають підстави тлумачити її як сукупність процесів одержання, передачі і використання нових наукових знань про об'єкти й процеси у різноманітних сферах суспільства.

Зауважимо, що науково-дослідна діяльність включає в себе й творчу пошукову роботу, яка має чітко визначені етапи і є одним з оптимальних шляхів засвоєння науково-теоретичних знань, формування дослідницьких та рефлексивних умінь.

Успішне виконання студентської науково-дослідної діяльності, як слушно зазначає О. Крушельницька, зазвичай реалізується за таких умов, як щорічна активна участь студентів у науковій роботі; послідовне ускладнення завдань з метою професійної орієнтації майбутнього фахівця; тісна взаємодія студентів різних курсів; постійний зв'язок наукової роботи студентів із науковою діяльністю кафедри (Крушельницька, 2009).

Науково-дослідна робота, реалізована в комплексі зазначених умов, забезпечує не тільки оволодіння методологією і методами наукового дослідження, а й формує науковий світогляд майбутніх фахівців, фундаментальну теоретичну підготовку до подальшої фахової діяльності. Зазначений вид діяльності сприяє формуванню високого професіоналізму, підвищенню загального інтелектуального рівня, розвитку творчого мислення та індивідуальних здібностей у вирішенні практичних завдань, допомагає знаходити адекватні рішення в складних неординарних ситуаціях. Працюючи над науковим дослідженням, студент набуває навичок самостійної науково-дослідної роботи, розвиває креативне мислення, ініціативність у процесі залучення до розв'язання актуальних наукових проблем, поповнюючи тим самим когорту талановитих вітчизняних учених.

З метою визначити активність студентів Центральноукраїнського національного технічного університету в науково-дослідницькій роботі та для з'ясування розуміння майбутніми фахівцями ролі наукової діяльності у формуванні професійної компетентності, ми запропонували здобувачам вищої освіти спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (2–4 курс) назвати, до яких форм науково-дослідницької роботи вони залучалися під час навчання. Відповіді респондентів розподілилися таким чином:

– написання наукових рефератів з конкретної теми у процесі вивчення соціально-гуманітарних та спеціальних дисциплін (100% респондентів);

- підготовка та захист курсових (100 % опитаних) і освітньо-кваліфікаційних робіт (2,5% респондентів);
- підготовка співдоповідей до лекцій (40% опитаних) та доповідей на семінарські заняття (100% респондентів);
- виконання індивідуальних завдань, що містять елементи проблемного пошуку (89% опитаних);
- виступи на щорічних студентських науково-практичних конференціях (65 % опитаних);
- участь в наукових гуртках (45 % респондентів), у діяльності студентського наукового товариства факультету та університету (5% опитаних).

На нашу думку, більшість показників є загалом логічним і, певною мірою, передбачуваними. Хотілось би зупинитися на показникові, що стосується підготовки кваліфікаційних робіт. Такий низький відсоток – 2,5% – пояснюється тим, що переважна більшість студентів ЦНТУ спеціальності 029 «Інформаційна бібліотечна та архівна справа» відповідно до поточного навчального плану складають державний іспит на здобуття ступеня «бакалавр», лише в окремих із них, які навчаються за скороченою формою, заплановано написання випускної кваліфікаційної роботи на здобуття кваліфікації бакалавра.

Що стосується кількості опитаних, які беруть участь у діяльності студентських наукових товариств, то показник у 5% є, на нашу думку, цілком логічним і прогнозованим.

Слід зазначити, що наукова робота для здобувачів вищої освіти є вагомим складовою навчально-виховного процесу ЗВО і організовується на основі «Положення про наукову роботу студентів», розробленого Міністерством освіти і науки України, де для кафедр і факультетів чітко сформульовано завдання, які передбачають поєднання навчання з науковою роботою студентів з метою отримання конкретних результатів, що можуть бути інтелектуальною власністю студента і використовуватись у подальшій роботі; залучення студентів до участі в науково-дослідній діяльності наукових шкіл,

забезпечення співробітництва з провідними науковими та науково-педагогічними працівниками як ЗВО, так і наукових закладів; безпосередню участь студентів у проведенні фундаментальних досліджень, залучення їх до виконання як держбюджетних, так і госпдоговірних тем; на цих матеріалах мають виконуватись дипломні роботи. Усі види і форми науково-дослідної роботи студентів спрямовані на активізацію творчих здібностей, застосування наукових методів при вирішенні практичних завдань (Крушельницька, 2009). Під час науково-дослідницької діяльності майбутні фахівці мають можливість максимально розвивати не тільки професійні якості (наполегливість, цілеспрямованість, відповідальність), а й удосконалювати творчі здібності. Творчий потенціал реалізується в участі студентів у творчих секціях і студіях, концертах, різноманітних конкурсах, виставках технічної творчості. Спільна робота із засобами масової інформації, організація мистецьких заходів – всі ці види роботи не тільки сприяють удосконаленню здібностей і талантів студентської молоді, а й формують такі громадянські якості, як професійна компетентність, любов і повага до професії, господарність, організованість, ініціативність, бажання нарощувати науково творчий потенціал.

Євроінтеграційні тенденції в сучасній Україні потребують активного впровадження саме компетентісного підходу до документно-інформаційної діяльності. Значущу роль в ефективній реалізації зазначеного підходу відіграє стандарт, розроблений експертами Ради Інформаційних Асоціацій Європи (Information and Records Management – Competency Profile, 2000). Цей документ окреслює тридцять три напрями компетенцій, серед яких інваріантні: інформаційні, технологічні, комунікативні, управлінські та варіативні: компетенції галузі спеціалізації.

У Стандарті вищої освіти інформаційної, бібліотечної та архівної справи програмні компетентності (Наказ. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти, 2018) включають «здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов». Загальні компетентності передбачають здатність абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати, застосовувати набуті знання на практиці, розуміти предметну сферу та професійну діяльність; вільно володіти як державною мовою, так й іноземною; доцільно використовувати інформаційні та комунікативні технології, знаходити та опрацьовувати потрібну інформацію з різних джерел; якісно виконувати поставлені завдання; працювати в команді; усвідомлювати та примножувати громадянські цінності, цінувати культурні та наукові надбання. Фахові компетентності передбачають вміння моніторити потрібну інформацію, зберігати її у різних форматах; використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології, програмне забезпечення, мережеві та мобільні технології для вирішення професійних завдань; аналізувати закономірності розвитку документно-інформаційних потоків та масивів, як штучно створеної підсистеми соціальних комунікацій; створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів; підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації; впроваджувати інноваційні технології виробництва інформаційних продуктів і послуг, підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних та архівних установ; проектувати та створювати документно-інформаційні ресурси, продукти та послуги; використовувати PR та інші прикладні соціокомунікаційні технології в умовах сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури; адмініструвати соціальні мережі, електронні бібліотеки та архіви; використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, організувати електронні бібліотеки та архіви; створювати, наповнювати та

забезпечувати функціонування веб-сайтів та веб-спільнот у мережі Інтернет; опанувувати і використовувати технології електронного урядування та електронного документообігу; постійно підвищувати рівень інформаційної культури (Наказ. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, 2018). Посилаючись на європейських експертів, додамо ще такі важливі для професійного зростання майбутніх фахівців компетенції, як комунікативні вміння, доступність, емпатія, командний дух, автономність. Не втратили нині актуальності дослідницькі й аналітичні компетенції: допитливість; аналітичне мислення, критичне мислення, синтетичне мислення. Комунікативний аспект не менш важливий у формуванні конкурентоспроможного спеціаліста, що володіє виваженістю, розсудливістю, винахідливістю та швидкою реакцією.

У процесі розв'язання професійних задач особливого значення набувають організаційні та управлінські компетенції: наполегливість, чіткість; вміння адаптуватися, передбачливість, рішучість, ініціативність (Information and Records Management – Competency Profile, 2000).

Логічно, що першочергового значення у формуванні професійної компетентності фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи набуває його робота над науковим дослідженням.

Організація та підготовка кваліфікаційних робіт для отримання ступеня вищої освіти «магістр» (далі – кваліфікаційна робота) здійснюється відповідно до вимог Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23.11.2011 № 1341, державних стандартів освіти, нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України. Захист випускних кваліфікаційних робіт здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в

Центральноукраїнському національному технічному університеті», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 30.10.2017 р., «Положення про випускню кваліфікаційну роботу (дипломний проект/роботу)» для отримання ступеня вищої освіти «магістр», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 27.11.2017 р. та «Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії у Центральноукраїнському національному технічному університеті», затвердженого вченою радою ЦНТУ від 18.12.2017 р.

Кваліфікаційна робота для отримання певного ступеня вищої освіти – це засіб діагностики ступеня сформованості компетентностей розв'язувати типові завдання діяльності згідно з вимогами стандартів вищої освіти.

Робота над науковими дослідженнями фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи відбувається у такій площині:

I. Документно-інформаційна діяльність установ (органи місцевого самоврядування, підприємницькі організації, державні установи, товариства з обмеженою відповідальністю, некомерційні організації).

II. Порівняльна характеристика інформаційно-документної діяльності установ у контексті європейської інтеграції.

III. Вироблення рекомендацій та пропозицій щодо поліпшення документно-інформаційної діяльності установи.

Науково-дослідницькі роботи, виконані студентами кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи, присвячені актуальним проблемам інформаційної сфери – розгляду маркетингових стратегій установи, вивченню впровадження інноваційних технологій в роботу інформаційних установ, дослідженню окремих архівних колекцій, комплексному аналізу документаційного забезпечення діяльності відділу поліції, особливостям документування роботи з національними меншинами і

громадськими організаціями в ОДА, аналізу і прогнозуванню суспільно-політичних процесів в області, проведенню моніторингів на суспільно-політичну тематику та ін. актуальним питанням, що відповідають викликам сучасності.

Тому проблематика наукових досліджень здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» може бути представлена таким тематичним полем:

- процеси сучасної документно-комунікаційної сфери діяльності суспільства;
- етапи розвитку комунікацій загалом і документних комунікацій зокрема;
- аналіз інформації як повноцінного ресурсу виробництва, важливого елементу соціального та політичного життя суспільства;
- визначення специфіки документних комунікацій і їх місця у сучасній системі соціальних комунікацій;
- визначення основних напрямків комунікативної діяльності в органах місцевого самоврядування,
- обґрунтування ролі, сутності та напрямків використання сучасних інформаційних технологій в організації документно-інформаційної діяльності;
- підвищення ефективності документування трудових відносин, що забезпечується активізацією інтересу роботодавців та працівників до питань документаційного забезпечення роботи з персоналом;
- специфіка оформлення, ведення, зберігання основних видів і типів управлінських документів;
- удосконалення процесів документаційного забезпечення інформаційної діяльності в установах;
- підвищення ефективності діяльності установ із засобами масової інформації;
- сутність інформаційного та документного ресурсів бібліотеки;
- теоретичне обґрунтування специфіки документної комунікації та експериментальне дослідження форм і методів

роботи спеціаліста в органах державної влади;

- дослідження нормативно-правового забезпечення документної діяльності в органах місцевого самоврядування;

- дослідження сучасних концепцій інформаційної роботи, компонентної структури і видів інформаційної діяльності, методології інформаційної діяльності;

- вивчення функціонування інформаційних структур;

- використання на практиці методик і методів обробки інформаційних потоків при підготовці досліджень;

- виявлення можливих джерел необхідної інформації, здійснення моніторингових досліджень із використанням усіх доступних джерел інформації (зокрема й ресурсів мережі Internet);

- теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження стану документування діяльності органів місцевого самоврядування, форм і методів ведення діловодства, що забезпечують ефективність діяльності структурних підрозділів;

- здійснення підготовки та редагування інформаційних матеріалів;

- створення інформаційних масивів (баз даних) за певною проблематикою (темою);

- здійснення інформаційного супроводу управління;

- інформаційно-освітня діяльність бібліотечних та архівних установ;

- сучасні інформаційно-комунікаційні технології та ін.

Однією із ключових особливостей вибору тематики студентського наукового дослідження першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти полягає у обов'язковій практичній спрямованості науково-дослідницької роботи, що відповідає повною мірою викликам часу. Бакалаврські та магістерські дипломні роботи, виконані студентами ЦНТУ напряму підготовки 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», обов'язково мають своєю підосною інформацію, дані та відомості, зібрані та

практично застосовані студентами-випускниками під час проходження переддипломних практик. Попри усі позитивні моменти цей факт має і певні нюанси, адже під час вибору теми дослідження студент і викладач працюють у тісному тандемі і вибраний напрямок науково-дослідницької роботи повинен відповідати не лише напрямку досліджень, що розробляється певною кафедрою, та сфері наукових інтересів викладача-керівника роботи (хоча і це дуже важливо). Обов'язковим і надважливим моментом бачиться нам відповідність обраної теми науково-дослідницької роботи інтересам, природнім нахилам та особистим вподобанням студента-дослідника. Лише за умови врахування такого дослідницького інтересу здобувача вищої освіти на виході маємо шанс отримати науковий продукт високої якості. Тому вважаємо, що вибір бази практики повинен, перш за все, враховувати спрямування наукових інтересів майбутнього автора науково-дослідницького інформаційного продукту, що в окремих випадках може зумовлювати труднощі у пошуку місця проходження практики. А якщо врахувати, що метою виконання студентських науково-дослідницьких робіт є не тільки і не стільки створення якісного (на рівні змісту і форми) інформаційного продукту, а й виховання майбутніх мислячих всебічно розвинених громадян України, то вмотивованим є поділ функцій науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня та другого (магістерського) на два блоки.

Науково-дослідницька діяльність, спрямовуючи майбутніх фахівців на розв'язання проблемних завдань, мобілізуючи творчий підхід до самого процесу пошуку, виконує ряд важливих функцій. Як вже зазначалося вище, залежно від змісту і призначення науковці поділяють дані функції на два провідні блоки. До першого блоку належать діяльнісно-результативні функції. Реалізація даних функцій сприяє виробленню інноваційно спрямованих суспільно-значущих знань; систематизації концептуально-теоретичних

положень та доробку практичного досвіду в ракурсі певної проблеми; удосконаленню уміння аналізувати, класифікувати та узагальнювати отримані емпіричні дані, аргументувати власну наукову позицію. До другого блоку відносяться особистісно-результативні функції. За їх допомогою відбувається розвиток методологічності та концептуальності мислення, оволодіння технікою дослідження; формування вмінь рефлексивного самопізнання (Князян, 2006).

Виходячи з існуючих досліджень можемо відзначити, що науково-дослідницька діяльність майбутніх фахівців дозволяє зробити об'єктом наукової рефлексії студентів соціальні явища, комплексно інтегрувати знання навчальних дисциплін різних циклів у напрямку вироблення індивідуальних стратегій навчання, системно переосмислювати накопичений соціальний досвід крізь призму його практичного застосовування, активізувати процес удосконалення дослідницьких умінь і компетентностей майбутніх фахівців. Викладачеві у цьому процесі відводиться особлива роль, адже він не просто транслює наукову інформацію, а забезпечує професійну самореалізацію студента. Професійний розвиток передбачає саморозвиток особистості (М. Чобітько), що детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність на предмет практичного перетворення, забезпечуючи тим самим розвиток творчої самореалізації.

Висновки. Отже, науково-дослідна робота майбутніх фахівців як індивідуальна, творча і пошукова діяльність є потужним рушієм формування і розвитку професійної компетентності. В сучасних умовах розгортання академічної доброчесності студенти представляють незаангажований науковий продукт, здатний гідно представити Україну на європейському рівні. Перспективи подальших наукових досліджень включають в себе вивчення досвіду формування професійної компетентності спеціалістів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні та за кордоном, зокрема у Польщі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Артемчук Г. І., Курило В. М., Кочерган М. П. Методика організації науково-дослідної роботи: *Навч. посібник для студентів та викладачів вищ. навч. закладів*. Київ: Форум, 2000. 271 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Гриньова М. В., Варданян А. О. Теоретичний аналіз компетентності як ключового поняття педагогіки. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : збірник статей III Міжнародної наук.-практ. конф.*, Полтава, 31 травня – 01 червня 2018 р. Полтава : Вид-во «Астрая», 2018. С. 76-79.
4. Гура О. І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: *монографія*. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. 332 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 63.
6. Князян М. О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутніх учителів іноземних мов: теорія і практика: *монографія*. Ізмаїл: Сміл, 2006. 242 с.
7. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: *навчальний посібник*. Київ: Кондор, 2009. 206 с.
8. Міністерство освіти і науки України. Наказ. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL: <https://cutt.ly/DhTROit>.
9. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://cutt.ly/rhTRS15>.
10. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. / Укл.: В. Яременко, О. Сліпушко. К. Вид-во «АКОНІТ», 1998. Т. 3. С. 305.

11. Освіта в Україні. URL: <https://cutt.ly/vhTRGc4>.

12. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Славенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навчальний посібник. Київ: Лібра, 2004. 344 с.

13. Свистун В. І. Підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності: монографія. Наук.-метод. Центр аграр. Освіти, 2006. 343 с.

14. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2003. 120 с.

15. Уйсімбаєва Н. Науково-дослідна діяльність майбутнього фахівця. *Збірник наукових праць: Наукові записки*. Випуск 88. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград: РВВКДПУ ім. В. Винниченка, 2010. С. 243-246.

16. Уйсімбаєва Н. Науково-дослідницька діяльність як чинник зростання професійної компетенції. *Рідна школа*. 2006. №4. С. 3-7.

17. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций URL: <https://cutt.ly/VhTRLTY>.

18. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. [Богуш А.М., Трифонова О.С., Кисельова О.І. та ін.]; за ред. акад. А.М. Богуш. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.

19. Wilsz J., 2008, Umiejetnosci potrzebne nauczycielowi techniki do skutecznego komunikowania sie z uczniami [w:] *Techika-Informatyka-Edukacja. Teoretyczne I praktyczne problem edukacji informatycznej*, t. IX, red. W. Walat, Rzeszow: 189.

20. Information and Records Management – Competency Profile / Office of Government Records, National Archives of Canada. April 2000.

REFERENCES

1. Artemchuk, H. I. & Kurylo, V. M. & Kocherhan, M. P. (2000). *Metodyka orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty [Metodyka orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty]*. Kyiv: Forum [in Ukrainian].

2. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk. [Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk]*. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].

3. Hrynova, M. V. & Vardanian, A. O. (2018). Teoretychnyi analiz kompetentnosti yak kliuchovoho poniattia pedahohiky [Teoretychnyi analiz kompetentnosti yak kliuchovoho poniattia pedahohiky]. Proceedings from MIIM '12: *Aktualni pytannia lnhvistyky, profesiinoi lnhvodydaktyky, psykholohii i pedahohiky vyshchoi shkoly : zbirnyk statei III Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf.* (pp. 76-79). Poltava: Vyd-vo «Astraiia» [in Ukrainian].

4. Hura, O. I. (2006). *Psykholoho-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Psychological and pedagogical competence of a teacher of a higher educational institution]*. Zaporizhzhia: HU «ZIDMU» [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [Law of Ukraine on Higher Education of 01.07.2014 № 1556-VII]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 63 [in Ukrainian].

6. Kniazian, M. O. (2006). *Samostiino-doslidnytska diialnist maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov: teoriia i praktyka [Independent research activity of future teachers of foreign languages: theory and practice]*. Izmayil: Smil [in Ukrainian].

7. Krushelnytska, O. V. (2009). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen [Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

8. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Nakaz. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 029 «Informatsiina, bibliotechna ta arkhivna sprava» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Nakaz. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 029 «Informatsiina, bibliotechna ta arkhivna sprava» dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity]. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://cutt.ly/DhTROit> [in Ukrainian].

9. Natsionalna ramka kvalifikatsii [Natsionalna ramka kvalifikatsii]. Retrieved from <https://cutt.ly/rhTRSI5> [in Ukrainian].

10. Yaremenko, V., Slipushko, O. (Eds.). (1998). *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy u chotyrokhtomakh* [Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy u chotyrokhtomakh]. Kyiv: Vyd-vo «AKONIT» [in Ukrainian].

11. Osvita v Ukraini [Osvita v Ukraini]. www.education.ua. Retrieved from <https://cutt.ly/vhTRGc4> [in Ukrainian].

12. Piliushenko, V. L., Shkrabak, I. V. & Slavenko, E. I. (2004). *Naukove doslidzhennia: orhanizatsiia, metodolohiia, informatsiine zabezpechennia* [Naukove doslidzhennia: orhanizatsiia, metodolohiia, informatsiine zabezpechennia]. Kyiv: Libra [in Ukrainian].

13. Svystun, V. I. (2006). *Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi do upravlinskoi diialnosti* [Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi do upravlinskoi diialnosti]. Nauk.-metod. Tsentr ahrar. Osvity [in Ukrainian].

14. Spitsyn, Ye. S. (2003). *Metodyka orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty studentiv u vyshchomu zakladi osvity* [Metodyka orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty studentiv u vyshchomu zakladi osvity]. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU [in Ukrainian].

15. Uisimbaieva, N. (2010). Naukovo-doslidna diialnist maibutnoho fakhivtsia [Naukovo-doslidna diialnist maibutnoho fakhivtsia]. *Zbirnyk naukovykh prats: Naukovi zapysky*, 88, 243-246 [in Ukrainian].

16. Uisimbaieva, N. (2006). Naukovo-doslidnytska diialnist yak chynnyk zrostantia profesiinoi kompetentsii [Naukovo-doslidnytska diialnist yak chynnyk zrostantia profesiinoi kompetentsii]. *Ridna shkola*, 4, 3-7 [in Ukrainian].

17. Khutorskoi, A. V. Tekhnolohiia proektyrovaniia kliuchevykh y predmetnykh kompetentsyi [Tekhnolohiia proektyrovaniia kliuchevykh y predmetnykh kompetentsyi]. Retrieved from <https://cutt.ly/VhTRLTY> [in Russian].

18. Bohush, A.M. (Eds.). (2008). *Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh* [Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh]. Odesa: PNTs APN Ukrainy [in Ukrainian].

19. Wilsz, J. (2008). Umieejtnosci potrzebne nauczycielowi techniki do skutecznego komunikowania sie z uczniami [Navychky, neobkhdni vchyteliu tekhniky dlia efektyvnoho spilkuvannia zi studentamy]. *Techika- Informatyka-Edukacja. Teoretyczne I praktyczne problem edukacji informatycznej*, IX, 189 [in Poland].

20. Information and Records Management – Competency Profile (2000). [Information and Records Management – Competency Profile]. *Office of Government Records, National Archives of Canada*. April [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті автори обґрунтовують значущість науково-дослідницької діяльності у процесі формування професійної компетентності майбутніх фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Проаналізовано сутність понять «компетентність» і «компетенція». Розглянуто тлумачення компетентності у дослідженнях вітчизняних учених. Представлено різні акценти розуміння професійної компетентності.

Узагальнено результати наукових досліджень щодо сутності поняття «науково-дослідна діяльність», яка виступає важливим фактором формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти. Науково-дослідницька діяльність забезпечує оволодіння фахівцями методологією і методами наукового дослідження, формує науковий світогляд, потужну підготовку до подальшої практичної діяльності у професійній сфері. Робота над науковим дослідженням сприяє формуванню високого професіоналізму, підвищенню загального інтелектуального рівня, розвитку творчого мислення та індивідуальних здібностей. Анкетування студентів щодо включеності у різні види науково-дослідницької діяльності засвідчило нагальну потребу в ефективній реалізації наукового потенціалу у процесі написання кваліфікаційних робіт.

Розглянуто загальні та фахові компетентності магістрів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету. Особливого значення у формуванні професійної компетентності фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи набуває його робота над науковим дослідженням. У статті окреслено напрями виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти студентів кафедри суспільних наук, інформаційної та архівної справи ЦНТУ.

Представлена проблематика наукових досліджень, підтверджує практичну спрямованість науково-дослідницької роботи здобувачів вищого рівня освіти.

Доведено, що розв'язання зазначених проблем є головним рушієм у процесі формування професійної компетентності.

Ключові слова: *професійна компетентність, заклад вищої освіти, кваліфікаційна робота, науково-дослідницька діяльність, інформаційна, бібліотечна та архівна справа.*

АННОТАЦІЯ

В статье авторы обосновывают значимость научно-исследовательской деятельности в процессе формирования профессиональной компетентности будущих специалистов специальности «Информационное, библиотечное и архивное дело». Проанализировано сущность понятий «компетентность» и «компетенция». Рассмотрено толкование компетентности в исследованиях отечественных ученых. Представлены разные акценты понимания профессиональной компетентности. Обобщены результаты научных исследований относительно сущности понятия «научно-исследовательская деятельность», которая выступает в качестве важного фактора формирования профессиональной компетентности студентов. Научно-исследовательская деятельность обеспечивает овладение специалистами методологией и методами научного исследования, формирует научное мировоззрение, мощную

подготовку к дальнейшей практической деятельности в профессиональной сфере. Работа над научным исследованием способствует формированию высокого профессионализма, повышению общего интеллектуального уровня, развития творческого мышления и индивидуальных способностей.

Анкетирование студентов относительно их участия в разных видах научно-исследовательской деятельности засвидетельствовало неотложную потребность в эффективной реализации научного потенциала в процессе написания квалификационных работ. Рассмотрены общие и профессиональные компетентности магистров из информационного, библиотечного и архивного дела Центральноукраинского национального технического университета. Особенное значение в формировании профессиональной компетентности специалиста по информационному, библиотечному и архивному делу приобретает его работа над научным исследованием. В статье представлено направления выполнения квалификационных работ первого (бакалаврского) и второго (магистерского) уровня высшего образования студентов кафедры общественных наук, информационного и архивного дела

Представленная проблематика научных исследований подтверждает практическую направленность научно-исследовательской работы добытчиков высшего уровня образования. Доказано, что решение отмеченных проблем является главным двигателем в процессе формирования профессиональной компетентности.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, заведение высшего образования, квалификационная работа, научно-исследовательская деятельность, информационная, библиотечное и архивное дело.